

Nr 145.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkterna 136 och 140) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1946/47 beräkna

dels till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa ett förslagsanslag av 3 800 000 kronor,

dels ock till Bidrag till epileptikeranstalter ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål..

Inledning.

Vid 1945 års riksdag godkändes vissa av Kungl. Maj:t föreslagna ändringar i grunderna för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka (propositionen nr 285, riksdagens skrivelse nr 433). De nya grunderna, som trätt i kraft den 1 juli 1945, innebära, att staten bestrider huvudparten av anstalternas löpande vårdkostnader, däri inbegripet kostnaderna för avlöning åt föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa och epileptiker. I sistnämnda avseende bestämdes statsbidraget — i paritet med staten genomsnittligt åvilande andel i övriga driftkostnaders bestående — till 75 procent av löneutgifterna. I anledning av två vid nämnda riksdag väckta likalydande motioner (I: 389 och II: 597) — vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att staten skulle påtaga sig hela kostnaden för ifrågavarande lärarlöner — anhöll emellertid riksdagen i sin förenämnda skrivelse nr 433 om förslag till ändrade grunder från och med den 1 juli 1946 för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka. Till motivering härför anförde riksdagen följande.

1944 års riksdag beslöt, att statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa skulle utgå med tre fjärdedelar av kostnaderna. Beträffande avlönings- och andra driftkostnader innebär Kungl. Maj:ts förevarande förslag, att bidrag skola utgå jämväl till dessa utgifter med 75 procent av deras verkliga eller beräknade belopp. I motionerna föreslås den avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag, att hela kostnaden för löner åt föreståndare och lärare skall bestridas av statsmedel.

Ett genomförande av motionärernas förslag skulle kräva åtgärder, vilka ej uppmärksammats i motionerna. Sålunda bör statsbidraget, därest det skall i princip utgå med hela lönebeloppet, i analogi med statsbidragen till avlöningar inom folkskoleväsendet minskas med ett belopp motsvarande hyressättning för den ifrågavarande personalens tjänstebostäder. Storleken av en sådan bostadsersättning kan icke bestämmas utan ställningstagande till frågan om beskaffenheten av de bostäder, som personalen må kunna göra anspråk på. En boställsordning motsvarande den för folk- och småskolor gällande om landstingens skyldigheter i nämnda hänseende gentemot befattningshavarna synes utgöra en oundgänglig konsekvens. Därtill kommer, att särskilda bestämmelser skulle erfordras beträffande viss icke ordinarie lärarpersonal. Skulle staten åtaga sig hela kostnaden för lärarnas avlöning synes nödvändigt att lägga avgörandet om anställande av vikarier och annan extra eller tillfällig lärarpersonal i händerna på en statlig myndighet.

Riksdagen har funnit övervägande skäl tala för att staten påtager sig hela kostnaden för föreståndarnas och lärarpersonalens avlöning. Emellertid torde det med hänsyn till vad ovan anförts icke vara möjligt att genomföra en sådan ordning redan från och med den 1 juli 1945. Då sålunda ett uppskov är nödvändigt, har riksdagen godtagit Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår. Riksdagen vill emellertid hos Kungl. Maj:t hemställa om de för-

slag till nästa riksdag, som påkallas därav att staten från och med budgetåret 1946/47 övertager hela den ifrågavarande kostnaden.

I anledning av riksdagens hemställan uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1945 åt 1941 års lärarlönesakkunniga att med beaktande av vad riksdagen i förenämnda skrivelse anfört verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de ändrade bestämmelser, som erfordrades, därest staten från och med budgetåret 1946/47 komme att övertaga hela kostnaden för avlönande av de föreståndare och lärare, som avses i gällande avlöningsreglemente för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl.

Till åttlydnad av uppdraget ha förenämnda sakkunniga i skrivelse den 28 januari 1946 inkommit med förslag i ämnet, vilket därefter undergått remissbehandling. Innan jag övergår till att lämna en redogörelse för förslaget och däröver avgivna yttranden torde jag få lämna en översikt över gällande statsbidragsgrunder på förevarande område.

Gällande bestämmelser.

Gällande statsbidragsgrunder återfinnas i två kungörelser av den 29 juni 1945, den ena (nr 532) avseende statsbidrag till driftkostnader — fränsett lärarlöner — vid anstalter för bildbara sinnesslöa och vid epileptikeranstalter och den andra (nr 533) avseende statsbidrag till avlöning åt föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa och epileptiker.

Statsbidrag till *driftkostnaderna* utgår till centralanstalt, som avses i lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa, till annan anstalt för undervisning och vård av sådana sinnesslöa samt till epileptikeranstalt. Centralanstalt ävensom annan i kungörelsen 532/1945 avsedd anstalt, vilken är anordnad och understödd av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, samt ställd under inseende av en utav landstinget eller staden utsedd styrelse, benämnes *kommunal* anstalt. Annan anstalt benämnes *enskild* anstalt.

Till *kommunal* anstalt, som enligt kungörelsen den 22 december 1944 (nr 821) angående tillämpningen av lagen om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa står under skolöverstyrelsens överinseende, utgår statsbidrag med följande belopp, nämligen:

för upptagningshem 400 kronor för vart och ett av det antal barn, som i medeltal för dag under halvåret varit omhändertaget å hemmet;

för skolhem 400 kronor för vart och ett av det antal barn, som i medeltal för dag under lästerminen å anstalten eller på dess bekostnad åtnjutit underhåll;

för externatskola eller externatplatser $\frac{3}{4}$ av styrkta verkliga kostnaden, dock högst 100 kronor, för vart och ett av det antal barn, som i medeltal för dag under lästerminen åtnjutit undervisning;

för arbetshem 400 kronor för var och en av det antal sinnesslöa, som i medeltal för dag under halvåret varit intaget å hemmet, samt styrkta verk-

liga kostnaden, dock högst 90 kronor, för envar av det antal, som i medeltal för dag under halvåret utackorderats i kontrollerad familjevård, ansluten till anstalten.

Till *enskild* anstalt, som är samorganiserad med kommunal anstalt av förut angiven natur eller eljest jämlikt reglementet för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa den 22 december 1944 (nr 822) står under skolöverstyrelsens överinseende, utgår statsbidrag med *högst* de belopp, som i det föregående angivits.

Statsbidrag utgår icke för flera å anstalt samtidigt vårdade än det antal, för vilket anstalten blivit godkänd, ej heller, vad angår enskild anstalt, för sinnesslö, för vilken vårdavgiften under halvåret överstigit belopp, som fastställts av skolöverstyrelsen. Statsbidrag utbetalas halvårsvis i efterskott.

Beträffande under medicinalstyrelsens överinseende stående anstalter för bildbara sinnesslöa gäller, att till sådant *kommunalt* arbetshem för dylika sinnesslöa, som icke är samorganiserat med skolhem eller externatskola, utgår statsbidrag med dels 400 kronor för var och en av det antal sinnesslöa, som i medeltal för dag under halvåret varit intaget å hemmet, dels ock styrkta verkliga kostnaden, dock högst 90 kronor, för envar av det antal, som i medeltal för dag under halvåret utackorderats i kontrollerad familjevård, ansluten till hemmet.

Till *enskilt* arbetshem av motsvarande slag utgår statsbidrag med *högst* förenämnda belopp.

Statsbidrag utgår allenast till anstalt, som blivit av medicinalstyrelsen godkänd, och utbetalas icke förrän anstalt genom styrelsens försorg avsynats och befunnits vara inrättad i överensstämmelse med godkänd plan och beskrivning. Utbetalningen av statsbidrag sker halvårsvis i efterskott.

Till *epileptikeranstalter* utgå statsbidrag med högst följande belopp, nämligen:

för skolhem, inklusive vårdavdelning, med 450 kronor för vart och ett av det antal barn, som i medeltal för dag under lästerminen å anstalten eller på dess bekostnad åtnjutit underhåll; samt

för arbetshem med 450 kronor för var och en av det antal fallandesjuka, som i medeltal för dag varit intaget å anstalten, samt med styrkta verkliga kostnaden, dock högst 150 kronor, för envar av det antal, som i medeltal för dag under halvåret utackorderats i kontrollerad familjevård, ansluten till arbetshemmet.

I övrigt gälla i tillämpliga delar de föreskrifter för statsbidrags utgående och utbetalning, som äro meddelade i fråga om de förenämnda, under medicinalstyrelsens överinseende stående anstalterna för bildbara sinnesslöa.

Statsbidrag enligt kungörelsen nr 533/1945 utgår till bestridande av kostnaderna för *avlönning* åt föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa och epileptiker, d. v. s. de befattningshavare, som avses i avlöningsreglementet den 22 juni 1945 (nr 512) för berörda skolor och arbetshem. Bidraget, som utgår med 75 procent av huvudmannens kostnader för befattningsha-

varen jämlikt nämnda avlöningsreglemente tillkommande löneförmåner ävensom av kostnader för kristillägg och, i förekommande fall, provisoriskt lönetillägg, utgår för varje kalenderhalvår i efterskott.

1941 års lärarlönesakkunnigas förslag.

De sakkunniga anföra inledningsvis, att, såvitt av riksdagens förenämnda skrivelse nr 433/1945 framginge, riksdagens mening synes ha varit, att statsbidraget till avlönande av föreståndare och vissa lärare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa borde konstrueras på i huvudsak samma sätt, som skett i fråga om statsbidraget till avlönande av folkskolans lärare. De sakkunniga erinra om att reglerna för sistnämnda statsbidrag i korthet innebära, att staten bidrager med ett belopp, motsvarande hela avlöningen minskad med det i författning fastställda hyresavdraget för lagenlig tjänstebostad jämte bränsle åt läraren. Kommunens bidrag bestode i att den antingen tillhandahölle tjänstebostad med bränsle eller ock av egna medel till läraren utbetalade, utöver statsbidraget, ett belopp, motsvarande det hyresavdrag, som läraren enligt avlöningsreglementet skulle ha varit skyldig vidkännas, därest tjänstebostad tillhandahållits honom. I ett så konstruerat system — anmärka de sakkunniga — erfordrades också regler rörande bland annat den bostadsstandard, lärare borde vara berättigad att kräva för det fastställda hyresavdraget, och dessa regler borde lämpligen intagas i en boställsordning.

För att riktigare kunna bedöma lämpligheten och möjligheterna av att även beträffande sinnesslöskolorna knyta statsbidraget på visst sätt till tjänstebostäderna och till ersättningarna för dessa ha de sakkunniga låtit verkställa en undersökning rörande de befintliga tjänstebostäderna vid sinnesslöskolorna. Resultatet av denna undersökning framgår av bifogade sammanställning, utvisande antalet befattningshavare (ej slöjdlärare) med tjänstebostad vid de statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa m. fl., vid vilka tjänstebostäder finnas. (Bilaga.)

De sakkunniga framhålla, att undersökningen givit vid handen, att familjebostäder mera sällan tillhandahållas vid sinnesslöskolorna. I stort sett vore det endast föreståndarna vid de större anstalterna, som försetts med sådana bostäder. Vanligen syntes såväl föreståndare som lärare erhålla endast ett möblerat rum eller en dublett. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, bleve det för övrigt allt vanligare, att lärarna, där möjlighet därtill förelåge, själva ordnade sin bostadsfråga genom förhyrande av bostad utanför internatet.

Fortsättningsvis erinra de sakkunniga om att desamma i ett den 27 december 1945 dagtecknat betänkande framlagt förslag till bland annat ny boställsordning för folkskolans lärare. Enligt detta förslag skulle tjänstebostäderna för nämnda lärare ersättas genom hyresavdrag, som differentierats icke blott med hänsyn till bostädernas storlek utan även med hänsyn till deras kvalitet. I sistnämnda hänseende skulle indelningsgrunden bland annat och framför allt utgöras av bostädernas bekvämligheter. De sakkun-

niga hade dock icke framlagt något förslag till hyressättning. Därmed hade nämligen ansetts böra anstå, till dess ny löneroglering och i samband därmed ny indelning i ortsgrupper och i hyresgrupper komme att verkställas. Vidare erinras om att de sakkunniga i betänkandet tillika uttalat, att statsbidraget till avlönande av folkskolans lärare enligt de sakkunnigas uppfattning borde frigöras från beroendet av hyresavdragsbeloppen. Förslag härom komme senare att framläggas av de sakkunniga.

Då de sakkunniga alltså i annat sammanhang ämnade föreslå en ändrad konstruktion av statsbidraget till lärarlönerna vid folkskolan, vore det enligt de sakkunnigas mening knappast lämpligt att nu föreslå ett system för statsbidraget till motsvarande löner vid sinnesslöskolorna, vilket överensstämde med det för närvarande för folkskolan gällande. Ett sådant förslag syntes de sakkunniga vara så mycket mindre motiverat, som den verkställda undersökningen av de befintliga tjänstebostäderna knappast utvisade, att det för sinnesslöskolornas del finnes något egentligt behov av eller över huvud vore lämpligt med en särskild boställsordning, innehållande bestämda krav rörande tjänstebostädernas storlek och beskaffenhet i övrigt.

Skulle statsbidraget till avlönande av föreståndare och lärare vid sinnesslöskolorna konstrueras i huvudsaklig överensstämmelse med principerna för statsbidraget till avlönande av folkskolans lärare — fortsätta de sakkunniga — borde därför frågan för sinnesslöskolornas del för närvarande endast givas en provisorisk lösning. Vid övervägandet härav kunde givetvis tänkas, att de för folkskolans lärares tjänstebostäder fastställda hyresavdragen ansåges utgöra ett lämpligt bidrag från huvudmannen till avlönandet av sinnesslöskolornas föreståndare och lärare. Tänkbart vore då att fastställa statsbidraget till föreståndares avlöning till ett belopp, motsvarande bruttoavlöningen minskad med det för ordinarie folkskollärares tjänstebostad i samma hyresgrupp fastställda hyresavdraget. Statsbidraget till lärares avlöning kunde i analogi härmed bestämmas till bruttoavlöningen minskad med hyresavdraget i vederbörande hyresgrupp för tjänstebostad åt »annan lärare» vid folkskoleväsendet. Emot en sådan lösning talade emellertid enligt de sakkunnigas uppfattning flera skäl, varav främst det, att tjänstebostäderna för de nämnda befattningshavarna vid sinnesslöskolorna varken till storlek eller kvalitet torde överensstämma med de angivna tjänstebostäderna för folkskolans lärare. Å ena sidan bestode nämligen, som i det föregående framhållits, tjänstebostäderna för lärare vid sinnesslöskolorna i regel av endast ett rum, vilket emellertid oftast torde vara möblerat. Å andra sidan vore de familjebostäder, som i vissa fall tillhandahölles föreståndare, i regel väsentligt större än föreskriven tjänstebostad för ordinarie folkskollärare.

De sakkunniga vore därför av den uppfattningen, att man vid utformandet av en provisorisk reglering av det ifrågavarande statsbidraget till sinnesslöskolorna icke borde eftersträva överensstämmelse med de nuvarande reglerna för motsvarande statsbidrag till folkskolorna. Lösningen av spörsmålet borde sökas efter andra linjer. De sakkunniga hade efter prövning av olika

möjligheter funnit, att den lämpligaste regleringen vunnos, om statsbidraget även i fortsättningen fastställdes till viss procent av lönekostnaderna. Ett dylikt system tillämpades även vid de högre kommunala skolorna, vid vilka statsbidraget fastställdes till 78 procent av lönekostnaderna. Riksdagens mening torde dock vara, att statsbidraget till sinnesslöskolorna bör sättas ej oväsentligt högre. Vid folkskoleväsendet växlar den procentuella statliga andelen i lönekostnaderna mellan i regel 70 och 90 procent. De sakkunniga hyste för egen del tveksamhet, huruvida tillräckliga skäl förelåge för någon större höjning av det ifrågavarande statsbidraget. Med hänsyn till den ställning, riksdagen intagit i frågan, ansågo de sakkunniga sig emellertid böra föreslå, att statsbidraget till avlönande av föreståndare och lärare vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna från och med budgetåret 1946/47 fastställas till 90 procent av huvudmannens kostnader enligt avlösningsreglementet.

Därest statsbidraget underginge en så betydlig höjning som upp till 90 procent vore emellertid givet, att huvudmannens intresse av sparsamhet i fråga om avlösningskostnader måste förutses bliva betydligt mindre. Med anledning därav hade de sakkunniga ansett sig böra undersöka, huruvida särskilda bestämmelser kunde förutses bliva erforderliga för vinnande av garanti för att antalet lärartjänster icke blev större än vad som vore nödvändigt. I detta sammanhang erinras om, att i 11 § reglementet för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa (SFS 1944: 822) följande stadgas i fråga om anställande av lärare och inrättande av lärartjänster:

1. Utom föreståndare anställas vid varje skola ordinarie lärare för såväl teoretisk som praktisk undervisning till det antal som kan anses motsvara det stadigvarande behovet av lärarkrafter.

2. Extra ordinarie lärare, extra lärare och timplärare anställas i den mån undervisningens upprätthållande så påfordrar.

3. Ny ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst må icke inrättas utan Kungl. Maj:ts medgivande, dock må extra ordinarie lärartjänst efter medgivande av inspektören för sinnesslöundervisningen inrättas och bibehållas under högst tre år.

De sakkunniga framhålla — under erinran om den för folkskoleväsendet gällande bestämmelsen att, därest icke-ordinarie lärare erfordras, antalet läraravdelningar för varje läsår skall fastställas av statens vederbörande folkskolinspektör eller, i vissa fall, skolöverstyrelsen — som lämpligt, att en liknande bestämmelse införes beträffande sinnesslöskolorna, dock att det alltid borde ankomma på skolöverstyrelsen att fatta beslut i fråga om antalet läraravdelningar.

Av de sakkunniga anföres slutligen, att de även upptagit frågan, huruvida det nu ifrågavarande statsbidraget borde på något sätt påverkas av gällande statsbidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa (SFS 1944: 535). Det erinras om att nämnda statsbidrag utgår med högst 4 000 kronor för varje elevplats, dock att detsamma icke må överstiga tre fjärdedelar av den verkliga kostnaden för erforderliga byggnads- och ändringsarbeten jämte, vid inköp av byggnad, tre fjärdedelar av köpesumman

Såvitt de sakkunniga kunde bedöma, kunde detta statsbidrag med hänsyn till sin storlek knappast bliva något reellt bidrag till lärarbostäder. På grund härav ha de sakkunniga ansett, att nämnda bidrag icke borde inverka på frågan om storleken av statsbidraget till lönekostnaderna.

Under återopande av det anförda ha de sakkunniga föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte *dels* föreslå riksdagen besluta, att statsbidraget till avlönande av föreståndare och lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa skall från och med budgetåret 1946/47 utgöra 90 procent av huvudmannens kostnader enligt gällande avlöningsreglemente för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl., *dels ock*, vid bifall till vad sålunda föreslagits i fråga om statsbidragets storlek, i reglementet för ifrågavarande skolor införa en bestämmelse av innebörd att, därest icke-ordinarie lärare erfordras vid en skola, skolöverstyrelsen skall för varje läsår fastställa antalet läraravdelningar vid skolan.

Yttranden över lärarlönesakkunnigas förslag.

Över förevarande förslag ha statskontoret och skolöverstyrelsen ävensom svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet avgivit yttranden.

Statskontoret erinrar inledningsvis, att ämbetsverket redan i ett den 15 februari 1945 avgivet utlåtande över sinnesslövärdssakkunnigas år 1943 framlagda förslag rörande statens övertagande av kostnaderna för avlönande av föreståndare och lärare vid sinnesslöanstalterna (SOU 1943:33) därutinnan uttalat, att anledning saknades att giva sinnesslöanstalterna en förmånligare ställning med avseende å rätten till statsunderstöd än folk- och småskolorna. Något hinder mot att i statsbidragshänseende jämställa dessa båda skolformer kunde statskontoret icke finna i den omständigheten, att boställsordning för lärarna vid sinnesslöanstalterna eventuellt icke komme att utfärdas. Denna uppfattning ansåg sig ämbetsverket alltjämt böra vidhålla. I rådande läge syntes det dock ligga närmast till hands att bibehålla de nu gällande, av 1945 års riksdag fastställda statsbidragsgrunderna, intill dess spörsmålet om statsbidrag till folk- och småskolläraernas avlöningar blivit löst. Statskontoret fortsätter:

Därest emellertid en dylik anordning icke godtages, kan statskontoret icke finna annat än att statsbidraget till avlönande av sinnesslöanstalternas lärarpersonal, i anslutning till vad som gäller för folkskolans lärare, bör fastställas till bruttoavlönningen enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1945 (nr 512) med avdrag av belopp, motsvarande i 38 § folkskolans avlöningsreglemente för respektive hyresgrupper angivna hyresbelopp. För föreståndare i 17 och högre lönegrader torde avdrag böra göras med de belopp, som i nämnda paragraf angivits för en bostad om 3 rum och kök, för föreståndare i 14 och 15 lönegraderna med hyresbeloppet för en bostad om 2 rum och kök samt för lärarna det för 1 rum och kök angivna hyresavdraget. Även med en dylik anordning bör frågan om ersättning för tjänstebostad liksom hittills bestämmas enligt avtal mellan huvudmannen för skolan och vederbörande befattningshavare. Såsom statskontoret tidigare framhållit, torde nämligen denna ersättningsfråga vara helt oberoende av grunderna för statsbidragets utgående.

Statskontoret uttalar slutligen, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna, att statsbidraget i enlighet med de sakkunnigas förslag borde bestämmas att utgå med visst procenttal av huvudmannens sammanlagda avlöningskostnader, statskontoret för sin del i anslutning till det anförda icke kunde förorda högre procenttal än vad som i genomsnitt gäller för folkskoleväsendets vidkommande. Då sistnämnda procenttal varierade mellan 70 och 90 %, torde statsbidraget böra utgå med högst 80 %.

Skolöverstyrelsen tillstyrker de av de sakkunniga framlagda förslagen och anför härutinnan följande:

I utlåtande den 5 november 1943 uttalade överstyrelsen, att statsbidraget till avlöning av lärare inom sinnesslöundervisningen icke borde överstiga 75 procent av lönekostnaderna. Överstyrelsen anser visserligen fortfarande starka skäl tala härför men vill med hänsyn till vad 1945 års riksdag anført i frågan tillstyrka den av 1941 års lärlönesakkunniga föreslagna höjningen av statsbidraget till avlöning av de föreståndare och lärare, som avses i avlöningsreglementet för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl., till 90 procent av lönekostnaderna.

I likhet med de sakkunniga finner överstyrelsen lämpligt, att i reglementet för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa (SFS 1944:822) intages en bestämmelse av innebörd att, därest icke-ordinarie lärare erfordras vid skola, överstyrelsen skall för varje läsår fastställa antalet läraravdelningar vid skolan. Samma befogenhet bör tillkomma överstyrelsen i fråga om skolor för epileptiker.

I frågan om behovet av en boställsordning för befattningshavare vid ifrågavarande anstalter hänvisar skolöverstyrelsen till ett av *inspektören för sinnesslöundervisningen* avgivet yttrande över lärlönesakkunnigas förslag. I berörda yttrande uttalar inspektören, att de sakkunnigas motivering för att frågan om tjänstebostad icke upptoges till behandling förefölle mindre övertygande. Det syntes nödvändigt att snarast möjligt få till stånd bestämmelser, som på ett bättre sätt reglerade befattningshavarnas rättigheter och skyldigheter härvidlag. Inspektören påkallar därför utredning i frågan och erinrar i detta sammanhang om den pågående utredningen om boställsordning åt befattningshavare vid skyddshem. I avvaktan härå syntes det motiverat, att provisoriska bestämmelser utfärdades, som redan nu i någon mån reglerade befattningshavarnas rättigheter och skyldigheter beträffande redan befintliga eller i samband med nybyggnader vid anstalterna planerade tjänstebostäder.

För egen del uttalar *skolöverstyrelsen* i sistberörda fråga, att den omständigheten, att statsbidraget icke gjorts beroende av hyressättning för ifrågavarande befattningshavares tjänstebostäder, icke syntes böra utgöra hinder för att en boställsordning utfärdades för dessa befattningshavare. Hänsyn borde därvid givetvis tagas till att de flesta anstalterna vore internat. Skolöverstyrelsen har därför hemställt, att utredning av frågan måtte komma till stånd samt att, i avvaktan på utredningens resultat, provisoriska bestämmelser utfärdades.

Svenska landstingsförbundets styrelse tillstyrker de sakkunnigas förslag i

fråga om höjningen av nu utgående statsbidrag till lärarlönerna. Härutinnan anför förbundsstyrelsen följande.

Såvitt styrelsen kan finna, äro de motiv bärande, som av de sakkunniga aförts mot tillämpande av de inom folkskoleväsendet gällande statsbidragsgrunderna i förevarande fall. Styrelsen anser sig därför icke böra yrka härpå, och det torde väl knappast ha varit motionärernas till 1945 års riksdag mening, att så oundgängligen skulle ske. Deras aktion torde få ses mot bakgrunden av, att Kungl. Maj:t föreslog statsbidraget till hithörande avlöningskostnader till 75 %, under det att i det sakkunnigbetänkande, som låg till grund för reformen, förordats, att staten skulle bestrida hela denna lönekostnad. Kan detta syfte i huvudsak nås på andra vägar, synes ur landstingssynpunkt intet vara att erinra häremot. Sakkunnigas förslag, att statsbidraget fixeras till 90 % av avlöningskostnaden, innebär en väsentlig förbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden, och styrelsen kan för sin del godtaga detsamma.

Däremot finner sig förbundsstyrelsen icke kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag att i reglementet för hithörande skolor skulle intagas en bestämmelse av innebörd att — därest icke-ordinarie lärare erfordrades — skolöverstyrelsen skulle för varje läsår fastställa antalet läraravdelningar vid vederbörande skola. Härom yttrar förbundsstyrelsen följande.

Förslaget motiveras med att huvudmännens intresse för sparsamhet i fråga om avlöningskostnaden »måste förutses bliva betydligt mindre, därest statsbidraget undergår en så betydlig höjning som upp till 90 %». Styrelsen kan icke dela de sakkunnigas farhågor. Sakliga frågor pläga icke av landstingen avgöras med tanke på om 10 % eller 25 % av kostnaderna slutligt skola stanna på landstingen. De belopp, det här är fråga om, äro icke av den storleksordningen, att de influera på landstingets ställningstagande. Enligt styrelsens mening bör därför en höjning av statsbidraget med föreslagna 15 % icke medföra någon ändring av de nu gällande bestämmelserna rörande inrättande av icke-ordinarie lärarbefattning vid dessa skolor.

Svenska stadsförbundet har förklarat sig icke ha något att erinra mot sakkunnigförslaget.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har 1945 års riksdag godkänt av Kungl. Maj:t i propositionen nr 285 förordade ändrade grunder för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka, innebärande bland annat att huvudmännen för berörda anstalter från och med den 1 juli 1945 berättigats att erhålla statsbidrag med 75 procent jämväl å sådana driftkostnader, som utgöras av avlöningar åt föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa och epileptiker. I den skrivelse (nr 433), varigenom riksdagen anmälde sitt berörda beslut, har emellertid riksdagen tillika — i principiell anslutning till en motionsvis gjord hemställan, att staten skulle påtaga sig hela kostnaden för dessa befattningshavares löner — anhållit om förslag till ändrade grunder från och med den 1 juli 1946 för statsbidragen till driften av ifrågavarande anstalter.

I det förslag i ämnet, som nu framlagts av 1941 års lärarlönesakkunniga, ha de sakkunniga utgått från att riksdagen avsett, att statsbidraget till berörda föreståndar- och lärarlöner borde konstrueras på i huvudsak samma sätt som skett i fråga om statsbidragen till avlöningar inom folkskoleväsendet, d. v. s. att staten bidrager med ett hela avlöningen motsvarande belopp, minskat med författningsenligt hyresavdrag för vederbörande lärares tjänstebostad. Ett dylikt system för statens bidrag till motsvarande avlöningar inom sinnesslö- och epileptikervården ha de sakkunniga emellertid icke funnit sig kunna förorda, och såsom skäl härför har av de sakkunniga anförts dels att frågan om statsbidrag till folkskolans lärare vore föremål för de sakkunnigas fortsatta överväganden och dels att en dylik reglering för sinnesslölärnarnas vidkommande förutsatte tillkomsten av en boställsordning, varav, enligt vad en av de sakkunniga verkställd undersökning syntes giva vid handen, något egentligt behov knappast föreläge och som icke heller vore av lämplighetsskäl påkallad. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga endast ansett sig kunna förorda en provisorisk lösning av frågan om statens bidrag till avlöande av hithörande lärarpersonal. Mot utformandet av en dylik provisorisk reglering i nära överensstämmelse med de nuvarande reglerna för statsbidragen till folkskoleväsendet ha de sakkunniga emellertid funnit flera skäl tala, därav främst föreliggande olikheter i bostadsstandard de båda lärarkategorierna emellan. En lämplig reglering har däremot av de sakkunniga ansetts kunna vinnas på grundval av nu gällande ordning. I enlighet härmed föreslå de sakkunniga, att statsbidraget till föreståndar- och lärarlönerna vid de ifrågasatta sinnesslöanstalterna jämväl i fortsättningen fastställas till viss procent av lönekostnaderna men att bidraget från och med budgetåret 1946/47 höjes till 90 procent av lönerna. Med en dylik höjning av statsbidraget borde emellertid förenas en viss kontroll från statens sida i syfte att förhindra att lönekostnaderna onödigtvis stegrades.

Den sålunda ifrågasatta regleringen av statsbidraget till lärarlönerna har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av skolöverstyrelsen samt av svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, varemot statskontoret tillkännagivit en från de sakkunniga avvikande mening. Enligt statskontoret bör någon ändring av nu gällande statsbidragsgrunder icke ifrågasättas, innan frågan om statsbidragen till folkskollärarlönerna bragts till lösning. Sakligt sett hävdar statskontoret emellertid — i motsats till de sakkunniga — att statsbidraget till lärarlönerna bör regleras i analogi med reglerna för statsbidragen till folkskoleväsendet. Det enligt statskontorets mening av frågan om reglerna för statsbidragets utgående helt oberoende spörsmålet om ersättning för tjänstebostad borde dock liksom hittills bestämmas enligt avtal mellan huvudmannen för skolan och vederbörande befattningshavare. Komme emellertid en höjning av nu utgående statsbidrag att övervägas på grundval av de sakkunnigas förslag, har statskontoret ansett sig icke kunna förorda högre bidragsprocent än 80.

För egen del har jag icke kunnat värja mig för intrycket, att de bestämmelser rörande statens andel i bestridandet av ifrågasvarande lärarlöner vid

sinnesslö- och epileptikeranstalterna, som genomfördes i enlighet med 1945 års riksdags beslut, tills vidare borde lämnas orubbade i avvaktan på slutförandet av nu pågående utredning om statens bidrag till lärarlönerna inom folkskoleväsendet. Med hänsyn till vad riksdagen i ämnet anfört finner jag mig likväl böra föreslå en provisorisk reglering av den föreliggande frågan. Hur en sådan reglering skall åvägabringas kan givetvis vara föremål för delade meningar. De skäl som av de sakkunniga anförts mot att därvidlag tillämpa de inom folkskoleväsendet gällande grunderna finner jag emellertid bärande. I likhet med de sakkunniga håller jag före, att den lämpligaste regleringen vinnes genom en höjning av den procentuella statliga andelen av lönekostnaderna. Under beaktande bl. a. av att statens andel i lönekostnaderna vid folkskoleväsendet växlar mellan 70 och 90 procent, synes denna höjning icke lämpligen böra göras större än att statsbidragsprocenten uppgår till 85. Sistnämnda procenttal, som ligger mitt emellan det av de sakkunniga föreslagna och det av statskontoret förordade, bör gälla från och med den 1 juli 1946. I anslutning härtill finner jag mig även böra förorda, att i reglementet för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa intages en bestämmelse av innebörd att, därest icke-ordinarie lärare erfordras vid viss skola, skolöverstyrelsen skall för varje läsår fastställa antalet läraravdelningar vid skolan. En motsvarande befogenhet bör tillkomma överstyrelsen i fråga om skolor för epileptiker. Frågan om en särskild boställsordning för de ifrågavarande personalgrupperna synes icke böra avgöras i nu förevarande sammanhang.

Medelsbehovet för budgetåret 1946/47.

För innevarande budgetår ha såsom förslagsanslag anvisats dels till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa 2 800 000 kronor dels ock till Bidrag till epileptikeranstalter 450 000 kronor. Från det förstnämnda anslaget bestridas kostnaderna för två särskilda utgiftsändamål, för vilka medel anvisats under ett antal budgetår, nämligen bidrag till dels allmänna svenska föreningen för vården av sinnesslöa och fallandesjuka för anordnande av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslöanstalterna, dels ock föreningen för sinnesslöa barns vård för uppehållande av verksamheten vid föreningens seminarium Slagsta för utbildande av lärarinnor vid skolor för sinnesslöa barns vård. Ifrågavarande bidrag utgå med 3 600 respektive 50 000 kronor. Vartdera förslagsanslaget har ställts till medicinalstyrelsens och skolöverstyrelsens förfogande.

I fråga om beräkningen av medelsbehovet under anslaget till bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa föreliggande framställningar från medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *medicinalstyrelsen* inledningsvis anmält, att anslaget torde komma att tagas i anspråk sålunda, att av skolöverstyrelsen utbetalas bidrag för samtliga 1 850 skolelever och ungefär hälften av de 2 400 arbetshemseleverna samt av medicinalstyrelsen för de återstående 1 200 arbetshemseleverna inom sinnesslöavården. Jämväl för nästa budgetår torde bidrag för de båda nyssnämnda särskilda utgiftsändamålen

böra beviljas. Det bidrag, som utgått till seminariet vid Slagsta, torde därvid böra utanordnas av skolöverstyrelsen, varemot bidraget för anordnande av utbildningskurs för vårdpersonal borde utanordnas av medicinalstyrelsen.

Rörande anslagsbehovet för medicinalstyrelsens vidkommande för nästa budgetår anför styrelsen, att belastningen på anslaget för budgetåret 1944/45 uppgick till 1 701 249 kronor. Av detta belopp hade omkring 1 200 bidrag om 350 kronor för året eller 420 000 kronor utbetalats för arbetshemselever, som vistades vid sådana arbetshem, som även i fortsättningen skulle stå under medicinalstyrelsens överinseende. Familjevård hade vid dessa anstalter endast varit anordnad i obetydlig utsträckning, svarande mot sammanlagt omkring 1 500 kronor om året. Härtill komme det belopp om 3 600 kronor, som enligt vad som anförts borde anvisas som bidrag till anordnande av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslöanstalterna. Sammanlagt skulle alltså böra för medicinalstyrelsens vidkommande föreligga ett anslagsbehov för ändamålet av $(420\,000 + 1\,500 + 3\,600)$ 425 100 kronor eller i avrundat tal 425 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning rörande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål i avseende å de under överstyrelsens inseende stående anstalterna. Överstyrelsen har därvid utgått från oförändrade grunder jämväl i vad anginge bidragen till lärarpersonalens löner.

I sistnämnda hänseende har medelsbehovet uppskattats till 900 000 kronor eller samma belopp som beräknats för ändamålet i propositionen nr 285 till 1945 års riksdag.

I fråga om statsbidragen till övriga driftkostnader erinrar överstyrelsen om den förenämnda belastningssiffran å anslaget under budgetåret 1944/45, 1 701 249 kronor, samt fortsätter.

Statsbidrag utgick under nämnda budgetår med 450 kronor för intern skolelev, 225 kronor för extern skolelev, 350 kronor för arbetshemselev och högst 180 kronor för i familjevård utackorderad arbetshemselev. Till externa skolelever och utackorderade familjevårdselever hade endast en obetydlig del av anslaget utbetalats, approximativt beräknad till drygt 6 000 kronor, varför den återstående belastningen på anslaget kunde beräknas till 1 695 000 kronor. Den ungefärliga beläggningen vid ifrågavarande anstalter var ca 1 850 skolelever och 2 400 arbetshemselever. Av dessa voro samtliga skolelever och hälften av arbetshemseleverna intagna på anstalter, som numera sorterade under överstyrelsen. Bidraget till dessa motsvarade alltså av belastningssumman under budgetåret 1944/45 $(1\,850 \cdot 450 =) 832\,500 + (1\,200 \cdot 350 =) 420\,000 + 6\,000 = 1\,258\,500$ kronor.

Med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 532) angående statsbidrag till driftkostnader vid anstalter för bildbara sinnesslöa och epileptikeranstalter skulle ifrågavarande driftbidrag för de under överstyrelsens överinseende stående anstalterna komma att, därest platsantalet vid anstalterna icke ökades, uppgå till $(1\,850 + 1\,200 =) 3\,050 \cdot 800 + 6\,000 = 2\,446\,000$ kronor. Enligt vad inspektören för sinnesslöundervisningen meddelat kunde antalet platser vid ifrågavarande anstalter i allmänhet icke beräknas komma att öka under budgetåret 1946/47. I vissa fall torde dock mindre ökning av platsantalet kunna förväntas, och med hänsyn härtill syntes nyssnämnda bidragsbelopp böra ökas till 2 460 000 kronor.

Överstyrelsen erinrar därefter om att föreningen för sinnesslöa barns vård under ett flertal år på särskild ansökan tilldelats ett anslag av 50 000 kronor för uppehållande av verksamheten vid det av föreningen upprättade seminariet för utbildande av lärarinnor vid skolor för sinnesslöa barn. Detta bidrag hade utgått av förslagsanslaget till bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa. Överstyrelsen förmodade, att ansökan om bidrag för nyssnämnda ändamål komme att ingivas även för budgetåret 1946/47. Ett bifall till sådan framställning förutsatte, att anslaget komme att belastas med ytterligare 50 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för överstyrelsens vidkommande skulle sålunda enligt överstyrelsens beräkningar — under sist angivna förutsättning — uppgå till (900 000 + 2 460 000 + 50 000 =) 3 410 000 kronor. Ett bifall till lärarlönesakunnigas förslag om höjning av statsbidragsprocenten till lärarlönerna från 75 till 90 procent föranleder dock — enligt vad skolöverstyrelsen uppgivit i sitt utlåtande över berörda förslag — att angivna belopp av 900 000 kronor måste höjas med 180 000 kronor eller sålunda till 1 080 000 kronor. Av sistnämnda belopp utgör dock — enligt vad jag under hand inhämtat — omkring 25 000 kronor beräknat bidrag till avlöning åt föreståndare och lärare vid en epileptikeranstalt.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en av styrelsen för *föreningen Söderhaga skolhem u. p. a.* den 23 april 1945 gjord framställning, däri styrelsen anhållit om ett engångsanslag å 20 000 kronor till täckande av vissa med dess verksamhet uppkomna utgifter.

Nämnda förening driver sedan slutet av år 1938 det i Huddinge socken av Stockholms län belägna skol- och arbetshemmet Söderhaga. Hemmet är avsett för undervisning och vård av efterblivna psykopatiska flickor och har 51 av medicinalstyrelsen godkända vårdplatser, därav 37 å skolhemmet och 14 å arbetshemmet. Till driften av verksamheten, som bedrivs i tre av dess föreståndarinna ägda och av föreningen förhyrda fastigheter, utgår bidrag från förevarande anslag till bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa.

Till stöd för framställningen har anförts i huvudsak följande.

Genom krigsförhållandena och andra ogynnsamma omständigheter hade anstaltsverksamheten belastats med utgifter, som nu blivit den övermäktiga. Sålunda hade ett skyddsrum måst inrättas till en kostnad av 9 000 kronor. Med anledning av en under våren 1944 inträffad dysenteriepidemi med 27 sjukdomsfall och därav föranledd undersökning av dricksvattnet hade föreningen av Huddinge hälsovårdsnämnd ålagts att anskaffa mer hygieniskt tillfredsställande hushållsvatten. Borrandet av ny brunn och därmed förenade ledningsarbeten hade blivit mycket dyrbart. De slutliga kostnaderna torde komma att uppgå till minst 12 000 kronor.

Skyddsrummet och den nya brunnen hade tillkommit för att öka elevernas säkerhet och välbefinnande. Då fastigheterna icke kunde belånas högre än redan skett och till föreståndarinnan utgående hyres- och lönebelopp ej räckt till för bestridande av förenämnda nödvändiga utgifter, hade föreningen måst gälda desamma, varigenom ett underskott uppkommit i rörelsen,

vilket äventyrade hemmets bestånd. Fråga hade därför uppstått, huruvida hemmet borde nedläggas eller försäljas. Den enda tänkbara köparen, nämligen föreningen för sinnesslöa barns vård, hade emellertid förklarat sig sakna medel för inköp av hemmet.

Alldenstund hemmet — vilket alltid varit fullbelagt — fyllde en mycket viktig uppgift, skulle dess nedläggande vara till stort förfång för sinnesslövården. Det skulle även vara i det närmaste omöjligt att finna lämplig placering för hemmets 51 elever. För att förhindra hemmets nedläggande erfordrades ett engångsbelopp av 20 000 kronor, helst i form av ett anslag utan återbetalningsskyldighet.

Över framställningen ha utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, av skolöverstyrelsen efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen samt av statskontoret.

Medicinalstyrelsen har i anledning av ärendet låtit verkställa särskild granskning av de ekonomiska förhållandena vid hemmet samt överlämnat en över granskningen upprättad redogörelse. Av densamma framgår, bland annat, att föreningens räkenskaper per den 31 december 1944 utvisade ett avsevärt underskott, vid granskningen beräknat till 27 500 kronor, samt att till täckande därav föreläge ett omedelbart behov av minst 20 000 kronor. I redogörelsen uppgives vidare, att den uppkomna medelsbristen förorsakats framför allt av utgifter för inrättande av skyddsrum och för brunnsborrning men även i viss mån av höga driftkostnader till följd av osedvanligt hög vårdstandard vid hemmet. Därvid framhålles emellertid, att det av föreningen begärda beloppet å 20 000 kronor vore avsett att täcka endast den del av bristen, som uppkommit till följd av nämnda engångsutgifter.

I anslutning härtill framhåller medicinalstyrelsen, att driftkostnaderna vid ifrågavarande anstalt med hänsyn till dess speciella vårdklientel — psykopatiska imbecilla flickor — med nödvändighet komme att ligga högre än vid anstalter, som omhändertoge okomplicerade sinnesslöa. Anstalten vore synnerligen välskött och hade genom att vårda ett specialklientel, som eljest skulle vara ytterst svårplacerat, en viktig uppgift att fylla inom sinnesslövården. På grund härav och då det begärda statsbidraget avsåge att täcka förluster, förorsakade av tillfälliga utgifter som ej kunde anses ingå i den normala driftbudgeten, ville styrelsen tillstyrka den gjorda framställningen.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt framställningen och därvid anfört följande.

Genom införandet av obligatorisk skolplikt för bildbara sinnesslöa barn och statens övertagande av en stor del av kostnaderna för sinnesslöundervisningen har staten iklätt sig större ansvar än tidigare för de anstalter, som handhava de sinnesslöa barnens undervisning och vård. Den tidpunkt, vid vilken organisationen av undervisningen i hela dess omfattning skall vara genomförd, har ännu icke fastställts, huvudsakligen på grund därav att det under rådande kristid skulle vara omöjligt att inom rimlig tid anskaffa för ändamålet erforderliga lokaler. Det förutsättes dock, att redan existerande anstalter, såväl landstingens och de landstingsfria städernas anstalter som de privata sinnesslöanstalterna, skola vara i gång i så stor utsträckning som möjligt. Det förhållandet, att staten för närvarande endast i begränsad utsträckning kan lämna bidrag till erforderliga nybyggnader för sinnesslöundervisningen vid centralanstalterna, synes därför icke kunna tagas till in-

täkt för att staten skulle ställa sig likgiltig för de enskilda anstalter, vilka i stor utsträckning ombesörja undervisning och vård av de sinnesslöa barnen. Snarare synes det angeläget, att intill dess den statsunderstödda sinnesslöundervisningen hunnit utbyggas, betingelserna för de enskilda anstalternas verksamhet på lämpligt sätt befordras.

Söderhaga skolhem för psykopatiska imbecilla flickor fyller en viktig uppgift såsom specialanstalt för hela landet. Nedläggande av verksamheten vid hemmet skulle betyda ett allvarligt avbräck för sinnesslöundervisningen, då andra lämpliga placeringsmöjligheter av denna kategori sinnesslöa saknas. Med hänsyn härtill och då beloppet måste anses relativt ringa i jämförelse med vad det skulle kosta statsverket att på annat sätt lösa här ifrågasatt uppfostningsuppgift, får överstyrelsen tillstyrka bifall till framställningen. Då det synes överstyrelsen nödvändigt, att anstaltsstyrelsen för framtiden söker nedbringa kostnaderna för anstaltens drift, vill överstyrelsen ifrågasätta, huruvida icke bifall till framställningen borde åtföljas av ett åläggande från Kungl. Maj:ts sida om vidtagande av erforderliga sparsamhetsåtgärder i nämnda syfte.

Statskontoret har förklarat sig icke vilja motsätta sig, att ett belopp å 20 000 kronor ställes till föreningens förfogande för täckande av omförmälda underskott. Ämbetsverket förklarar sig dock dela skolöverstyrelsens uppfattning, att åtgärder böra vidtagas i syfte att nedbringa de årliga kostnaderna för hemmets drift.

Statskontoret föreslår att ifrågasatt ekonomiska bistånd lämnas föreningen i form av ett lån, gällande på vissa villkor och med viss tidsbegränsning. Såsom säkerhet för lånet borde enligt statskontorets mening lämnas in-teckningar å lånebeloppet i de av föreningen brukade, av hemmets föreståndarinna ägda fastigheterna.

Jag övergår härefter till frågan om medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till bidrag till epileptikeranstalter.

Till en början torde därvid erinras om att vid sidan av ordinarie statsbidrag från anslaget, på grund av särskilt medgivande av riksdagen, under en följd av budgetår ett extra statsbidrag har utgått till svenska diakonanstalten för en vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnad klinisk undersökningsavdelning. Sistnämnda extra bidrag har tidigare utgått med 8 000 kronor men för innevarande budgetår i enlighet med 1945 års riksdags beslut höjts till 15 000 kronor under villkor, bland andra, att vid densamma mottagas patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövården må meddela.

I skrivelse den 31 augusti 1945 med anslagsberäkning för nästa budgetår har *medicinalstyrelsen* uttalat, att någon större utbyggnad av anstaltsorganisationen för epileptikervården icke — såvitt styrelsen hade sig bekant — vore avsedd att komma till stånd under innevarande eller nästkommande budgetår. På grund därav torde, framhåller styrelsen, anslaget för budgetåret 1946/47 kunna beräknas med den senaste belastningssiffran som utgångspunkt. Under budgetåret 1944/45 — då belastningen å anslaget uppgått till 321 396 kronor — hade statsbidrag utgått med högst 250 kronor för var och en av det antal patienter, som i medeltal för dag under halvåret

varit intaget å uppfostringsanstalt eller arbetshem för fallandesjuka. Nuvarande statsbidrag utginge med 80 % högre belopp än de förenämnda. Från den nyssnämnda belastningssiffran borde 8 000 kronor frånräknas, motsvarande det särskilda statsbidraget till Berga vårdhem, och det återstående beloppet 313 396 kronor ökas med 80 % till 564 113 kronor. Till denna summa borde slutligen läggas det av 1945 års riksdag beslutade statsbidraget å 15 000 kronor till sistnämnda vårdhem. — I enlighet härmed har styrelsen uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till (564 113 + 15 000) 579 113 kronor eller i avrundat tal 570 000 kronor.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att medelsbehovet för nästa budgetår till bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa av de anslagsdisponerande myndigheterna — vid tillämpning av oförändrade bidragsgrunder — beräknats till sammanlagt 3 835 000 kronor, varav 900 000 kronor skulle belöpa å bidragen till lärarpersonalens löner och 2 935 000 kronor å övriga driftkostnader. Mot denna uppskattning synes i och för sig intet vara att erinra. Vid bifall till den av mig i det föregående förordade höjningen av statsbidraget till lärarlönerna föranledes emellertid ett ytterligare behov av lönebidrag till ett belopp av omkring 100 000 kronor. Med hänsyn till att bidragen utgå halvårsvis i efterskott och sålunda de från och med den 1 juli 1946 förordade höjda lönebidragen komma att, i den mån de avse senare hälften av budgetåret, belasta först därpå följande budgetår torde emellertid vara tillräckligt att för budgetåret 1946/47 upptaga anslaget till ($\frac{1}{2} \times 900\,000 + \frac{1}{2} \times 1\,000\,000 + 2\,935\,000$) 3 885 000, vilket belopp, med hänsyn jämväl till vad jag i det följande vill föreslå, torde bära avrundas uppåt till 3 900 000 kronor. Härvid har jag räknat med att från anslaget skall få utgå bidrag med samma belopp som för innevarande budgetår till *dels* föreningen för sinnesslöa barns vård för uppehållande av verksamheten vid föreningens seminarium för utbildande av lärarinnor vid skolor för sinnesslöa barn, *dels ock* allmänna svenska föreningen för vården av sinnesslöa och fallandesjuka för anordnande av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslöanstalterna.

Vad härefter angår den av föreningen Söderhaga skolhem u. p. a. gjorda framställningen om statsanslag å 20 000 kronor för täckandet av vissa med dess verksamhet uppkomna utgifter, framgår av utredningen i ärendet att nämnda utgifter, som förorsakats av en skyddsrumsanläggning och anordnandet av en ny brunn, kommit att medföra ett underskott i föreningens driftbudget, vilket synes äventyra fortbeståndet av den av föreningen bedrivna anstaltsverksamheten till förmån för psykopatiska imbecilla flickor. Av skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen har vitsordats, att anstalten fyller en viktig uppgift såsom specialanstalt för hela landet och att ett nedläggande av dess verksamhet skulle betyda ett allvarligt avbräck för sinnesslöundervisningen, alldenstund andra lämpliga placeringmöjligheter icke stå

till buds för denna kategori sinnesslöa. Med hänsyn härtill och då det av föreningen begärda beloppet är förhållandevis ringa vill jag i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna ej motsätta mig att medel i begärd omfattning ställas till föreningens förfogande. Övervägande skäl synas mig tala för att beloppet utlämnas som ett extra driftkostnadsbidrag utan återbetalningsskyldighet. Jag förordar därför, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att till föreningen med anlitande av förevarande anslag utgiva ett engångsbidrag å 20 000 kronor till täckande av det å föreningens rörelse uppkomna underskottet, därvid å Kungl. Maj:t torde få ankomma att, med beaktande av vad skolöverstyrelsen anfört i ärendet, fastställa närmare villkor för bidragets åtnjutande.

Anslaget till bidrag till epileptikeranstalter har av medicinalstyrelsen beräknats till 570 000 kronor, avseende bidragen till de egentliga driftkostnaderna. Styrelsen har därvid räknat med att för en klinisk undersökningsavdelning vid Berga vårdhem skall utgå ett extra bidrag av samma storlek, som beviljats för innevarande budgetår eller högst 15 000 kronor. Mot styrelsens beräkning har jag icke annat att erinra än att beloppet 570 000 kronor bör ökas med omkring 21 500 kronor, motsvarande statens bidrag under nästa budgetår för bidrag till lärarlöner vid en anstalt av här avsett slag. Anslagsbehovet kan sålunda uppskattas till (570 000 + 21 500) 591 500 kronor eller i avrundat tal 590 000 kronor, vilket belopp jag sålunda förordar till anvisande för nästa budgetår. Sedvanligt bemyndigande torde böra utverkas av riksdagen om medgivande att utgiva förenämnda extra statsbidrag, numera å 15 000 kronor, till undersökningsavdelningen vid Berga vårdhem.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa samt för fallandesjuka, som av mig förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1946;

II. medgiva, att till föreningen Söderhaga skolhem u. p. a. må — utan hinder av gällande bestämmelser om statsbidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa — utgå ett engångsbidrag med 20 000 kronor för täckande av uppkommet driftunderskott, på villkor som av Kungl. Maj:t må föreskrivas;

III. medgiva, att till svenska diakonanstalten må — utan hinder av gällande bestämmelser om statsbidrag till epileptikeranstalter — för tiden från och med den 1 juli 1946 till och med den 30 juni 1947 utgå ett extra statsbidrag med högst 15 000 kronor för en vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnad klinisk undersökningsavdelning, på villkor, bland andra, att vid densamma mottagas patienter även

från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövärderna må meddela;

IV. å driftbudgeten under femte huvudtiteln för budgetåret 1946/47 anvisa

dels till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa ett förslagsanslag av kronor 3 900 000;

dels ock till Bidrag till epileptikeranstalter ett förslagsanslag av kronor 590 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stig Hammar.

Antalet befattningshavare (slöjdlärare ej inbegripna) med tjänstebolika tjänste-

A n s t a l t e r	Antalet befattningshavare med tjänstebostad		Antalet befattningshavare utan tjänstebostad	
	Före- ståndare	Lärare	Före- ståndare	Lärare
Stockholms läns sinnesslöanstalt, Hammarby, Upplands Vasby	1	5	—	1
Uppsala läns sinnesslöanstalt, Rickomberga, Uppsala ..	1	—	—	5
Södermanlands läns sinnesslöanstalt, Löt, Malmby	1	¹ 6	—	—
Östergötlands läns sinnesslöanstalt, Storängen, Söderköping	1	7	—	1
Smålandslänens sinnesslöanstalt, Nannylund, Eksjö	1	—	—	9
Blekinge och Gotlands läns sinnesslöanstalt, Ekshagen, Karlshamn	1	—	—	¹ 5
Kristianstads läns sinnesslöanstalt, Fridhem, Hässleholm	1	7	—	—
Malmöhus läns sinnesslöanstalt, Möllevångshem, Lund ..	1	6	—	—
Hallands läns sinnesslöanstalt, Hallagården, Heberg	1	4	—	—
Göteborgs stads och Göteborgs och Bohus läns sinnesslö- anstalt, Stretered, Källered.....	1	—	—	10
Skaraborgs och Älvsborgs läns sinnesslöanstalt, Johan- nesberg, Mariestad.....	1	¹ 16	—	—
Värmlands läns sinnesslöanstalt, Ulleberg, Karlstad	1	—	—	6
Örebro läns sinnesslöanstalt, Askersund	1	—	—	4
Västmanlands läns sinnesslöanstalt, Sofielund, Ströms- holm	1	6	—	—
Kopparbergs läns sinnesslöanstalt, Haggården, Hedemora	1	6	—	—
Gävleborgs läns sinnesslöanstalt, Höghammar, Bollnäs ..	1	1	—	5
Västernorrlands läns sinnesslöanstalt, Bodaborg, Viskan	1	4	—	2
Jämtlands läns sinnesslöanstalt, Furuhausen, Bräcke	1	3	—	1
Västerbottens läns sinnesslöanstalt, Brogården, Umeå ..	1	—	—	² 8
Norrbottnens läns sinnesslöanstalt, Tallheden, Råneå	1	—	—	4
Slagsta skol- och arbetshem, Fittja	1	9	—	1
Skolhemmet Hammarbo, Tungelsta	1	¹ 3	—	—
Margaretahemmet, skol- och arbetshem, Knivsta.....	1	4	—	—
Skol- och arbetshemmet Söderhaga, Drevviken	1	4	—	—
Skolhemmet Charlottendal, Gnesta	1	1	—	1
Skol- och arbetshemmet Sävestaholm, Vingåker	¹ 1	¹ 4	—	¹ 1
Malmö stads sinnesslöanstalt, Håkanstorp, Malmö.....	1	2	—	1
Betaniahemmet, skol- och arbetshem, Askim	1	{ ⁸ (därav) ² i Gbg }	—	—

¹ Enligt inspektören för sinnesslöundervisningen. ² Fr. o. m. läsåret 1946/47 9.

Bilaga.

stad vid de statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa m. fl., vid bostäder finnas.

Hyresavdrag för tjänstebostad per månad kronor		A n m ä r k n i n g a r
Föreståndare	Lärare	
—	—	Hyresavdraget ännu ej fastställt
40:—	—	
—	50:—	För föreståndaren har hyresavdrag ännu ej fastställts, för lärare fr. o. m. 1/7 1945
75:—	60:—	Avdragsbeloppen inkludera tvätt och städning
80:—	—	Föreståndarinnan betalar 140:— per mån. varav 60:— för kost; 80:— inkluderar tvätt
—	—	Tjänstebostad finnes men användes ej då den är olämplig; skall tagas i bruk för annat ändamål. Enligt inspektören är bostaden användbar. Föreståndarinnan gift och bor utanför anstalten
95:68	59:80	Föreståndaren 80:— ökat med dyrtidstillägg 19.6 % Lärare 50:— „ „ „ „ 19.6 %
58:33	50:—	Avdragsbeloppen inkludera städning och tvätt. Föreståndarens ena rum måste ofta användas för anstaltens räkning, därav den låga beräkningen
—	—	Hyresavdragen ännu ej fastställda
83:33	—	Förslag om höjning av hyran är under utredning
162:50	59:80	
91:67	—	Avdraget inkluderar städning och kost. Senaste värderingen gjord 1939
91:67	—	Avdraget inkluderar kost
70:—	45:—	Avdrag fr. o. m. 1/7 1945. Föreståndaren betalar för två rum varav det ena till stor del utgör representationsrum
—	—	Avdrag ännu ej fastställt
95:70	59:80	Tjänstebostad för föreståndaren finnes, så länge den nuvarande föreståndaren är i tjänst
		Föreståndarinnan: 80:— ökat med dyrtidstillägg 19.6 % Lärarinna: 50:— „ „ „ „ 19.6 %
37:—	37:—	
—	40:—	Avdrag för föreståndaren ännu ej fastställt
—	—	Avdrag ej fastställt. Bostaden utgöres endast av ett mindre sovrum
38:15	—	
38:15	38:15	Föreståndarinnan och lärarinnorna 35:— för vardera ökat med 9 % dyrtidstillägg
1 38:15	1 38:15	35:— + 9 % dyrtidstillägg
25:—	{ 25:—	Det högre beloppet avser en gift lärarinna
—	{ 50:—	
—	35:—	Föreståndarinnan äger fastigheten och betalar därför ej hyra
40:15 f. omöbl.	40:15 f. omöbl.	För den andra lärarinnsans räkning förhyr styrelsen utom anstalten ett möblerat rum för 40:— per mån.
43:15 » möbl.	43:15 » möbl.	Föreståndaren och lärarinnorna 35:—, vardera ökat med 9 % dyrtidstillägg ¹
1 38:15	1 38:15	
32:—	25:—	Beloppen äro grundbelopp, varå utgå dyrtids- och kristillägg med ej angiven summa
—	{ 50:—	Det högre beloppet är för Göteborgslärarna. Beloppen inkludera tvätt samt för Göteborgslärarna dessutom städning. Avdrag för föreståndarinnan är ännu ej fastställt
	{ 55:—	